

SIVILOMBUDET

[MottakerNavn]
[Adresse]
[Postnr] [Poststed]
[Kontakt]

Vår referanse
2023/5496

Deres referanse

Vår saksbehandler
Johannes Flisnes Nilsen

Dato
23.10.2024

Oppfølging etter møte om langvarig bruk av mekaniske tvangsmidler

Vi viser til vårt møte 19. august 2024 med Statens helsetilsyn og Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus om langvarig bruk av mekaniske tvangsmidler ved sikkerhetsseksjonene på Sykehuset Østfold HF.

I møtet ble Helsetilsynet og Statsforvalteren orientert om ombudets alvorlige bekymring for en pasient som ble utsatt for bruk av mekaniske tvangsmidler ved en av sykehusets sikkerhetsseksjoner i nesten 41 sammenhengende døgn. I møtet redegjorde vi også for vår generelle bekymring for bruk av mekaniske tvangsmidler ved sikkerhetsseksjonene, med utgangspunkt i våre funn etter besøk i 2018 og oppfølgingen i etterkant,¹ vår pågående dialog med sykehuset og kontrollkommisjonen, samt mottak av bekymringsmeldinger fra flere varslere.

Generell oppfølging fra helseforetaket for å unngå framtidige brudd på beltelagte pasienters grunnleggende rettigheter

I møtet fikk tilsynsmyndighetene informasjon om status i Sivilombudets pågående oppfølging overfor Sykehuset Østfold HF, og tilsynsmyndighetene ga uttrykk for at de ønsket å bli holdt orientert om prosessen.

Helseforetaket v/styreleder sendte 26. august 2024 et brev til Sivilombudet som redegjorde for iverksatte strakstiltak ved sykehuset, og en tiltaksplan for videre oppfølging av våre alvorlige bekymringer.

Sivilombudet besvarte brevet 18. oktober 2024, med Helsetilsynet og Statsforvalteren blant kopimottakerne. I lys av alvoret ved det som ble avdekket, og sykehusets behov for tid til å arbeide videre med tiltakene, ba vi om å få en ny tilbakemelding fra sykehuset innen 1. februar 2025.

¹ Rapporten og den skriftlige dialogen med sykehuset i etterkant er tilgjengelig her: <https://www.sivilombudet.no/besoksrapporter/sykehuset-ostfold-sikkerhetsseksjoner/>

Helseforetakets brev til ombudet og øvrig offentlige korrespondanse i saken er tilgjengelig her: <https://www.sivilombudet.no/pressemeldinger/sivilombudet-alvorlig-bekymret-for-langvarig-beltelegging-ved-sykehuset-ostfold/>

Behov for tilsynsmyndighetenes oppfølging av enkeltsak om langvarig beltelegging

Et viktig formål med møtet 19. august var å opplyse tilsynsmyndighetene om ombudets vurdering av sykehusets behandling av pasienten som var beltelagt i nesten 41 sammenhengende døgn. Tilsynsmyndighetene ble informert om vår vurdering av at forbudet mot umenneskelig eller nedverdiggende behandling i EMK artikkel 3 trolig var krenket i denne saken.²

Det følger av FNs konvensjon mot tortur og EMDs rettspraksis at myndighetene på eget initiativ skal iverksette effektive undersøkelser i saker der det finnes tilstrekkelig klare indikasjoner på at umenneskelig eller nedverdiggende behandling kan ha funnet sted, og dette er kjent for myndighetene.³ Dette er også slått fast i saker om bruk av mekaniske tvangsmidler på psykiatriske sykehus.⁴ Domstolen har understreket at tvangsinnlagte pasienter er i en særlig utsatt posisjon, og at dette krever økt årvåkenhet i vurderingen av om EMK er overholdt.⁵ EMDs rettspraksis krever videre at slike forhold undersøkes av myndighetsorgan som kan avgjøre om maktbruken var berettiget, identifisere de ansvarlige og eventuelt følge opp resultatene, herunder ved ileggelse av disiplinærtiltak eller straff.⁶

Det er staten som er pliktsubjekt etter EMK og som kan holdes ansvarlig ved brudd på forbudet mot umenneskelig eller nedverdiggende behandling etter EMK artikkel 3. Saker om krenkelse av artikkel 3 på helseområdet vil normalt også kunne utgjøre brudd på nasjonal helselovgivning, herunder forsvarlighetskravet, jf. helsepersonelloven § 4. I dette tilfellet har ombudet allerede pekt på alvorlige brudd på reglene om tvangsmidler i psykisk helsevernloven § 4-8. Alvorlige lovbrudd kan gi grunnlag for administrative og/eller strafferettslige reaksjoner mot helseforetak eller helsepersonell med hjemmel i helsepersonelloven eller straffeloven.⁷

² Den nærmere begrunnelsen for vurderingen er omtalt her: <https://www.sivilombudet.no/wp-content/uploads/2024/06/Alvorlig-bekymring-for-langvarig-beltelegging-pa-sikkerhetsseksjonene-ved-Sykehuset-Ostfold.pdf>

³ EMDs dom *Members of the Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses and others mot Georgia*, 3. mai 2007, klagenr. 71156/01, avsnitt 97. Se også FNs konvensjon mot tortur og umenneskelig behandling, artikkel 12 jf. Artikkel 16.

⁴ EMDs dom *M.S. mot Kroatia (nr. 2)*, 19. februar 2015, klagenr. 75450/12.

⁵ EMDs dom *M.S. mot Kroatia (nr. 2)*, 19. februar 2015, klagenr. 75450/12, avsnitt 76. Se også EMDs dom *Bureš mot Tjekkia*, 18. oktober 2012, klagenr. 37679/08, som også gjelder bruk av mekaniske tvangsmidler.

⁶ EMDs dom *Labita mot Italia* (storkammer) 6. april 2000, klagenr. 26772/95, avsnitt 131 og *Jeronovičs mot Latvia* (storkammer), 5. juli 2016, avsnitt 103. Se også EMDs dom *Calvelli og Giglio* (storkammer), 17. januar 2002, klagenr. 32967/96, avsnitt 51.

⁷ Helsepersonelloven kapittel 11, herunder §§ 56, 57 og 67 og straffeloven §§ 171–173. Se også bestemmelsen om foretaksstraff i straffeloven § 27, som gir hjemmel for å straffe foretak når et straffebud er overtrådt av noen som handlet på vegne av foretaket.

Sivilombudets undersøkelse uttømmer ikke statens undersøkelsesplikt. Det påhviler forvaltningen å sikre nødvendige undersøkelser for å oppfylle EMDs krav om effektive undersøkelser ved tilstrekkelig klare indikasjoner på at brudd på artikkel 3 har funnet sted.

Dersom alvorlige forhold som kan gi grunnlag for straff eller administrative reaksjoner ikke undersøkes nærmere, oppstår en risiko for fortsatte eller gjentatte lovbrudd. Manglende konsekvenser av lovbrudd undergraver også kvaliteten og sikkerheten i helse- og omsorgstjenesten og befolkningens tillit til tjenestene.⁸

På denne bakgrunnen ber ombudet om å bli holdt orientert om hvordan tilsynsmyndighetene vil følge opp saken, senest innen utgangen av 31. desember 2024.

Hanne Harlem
sivilombud

Helga Fastrup Ervik
avdelingssjef

Dette brevet er godkjent etter gjeldende interne rutiner og har derfor ikke håndskrevet underskrift.

Kopi til:

SYKEHUSET ØSTFOLD HF
HELSE SØR-ØST RHF
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET
HELSEDIREKTORATET
KONTROLLKOMMISJONEN ØSTFOLD 1 - Petter Wulfsberg

Likelydende brev er sendt til:

STATENS HELSETILSYN
STATSFORVALTEREN I ØSTFOLD, BUSKERUD, OSLO
OG AKERSHUS

⁸ Helsetilsynsloven § 1.